

Procés participatiu del Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya

Taula 2 d'experts. Els arxivers del segle XXI

Direcció General del Patrimoni Cultural

Setembre 2019

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Assistents

Taula d'experts realitzada el 26 de juny de 2019 a Barcelona (Palau Moja – Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya), carrer de la Portaferrissa, 1, amb els assistents següents:

	Cognoms, Nom	Adscripció
1	Jordi Andreu	Facultat de Biblioteconomia i Documentació (Universitat de Barcelona)
2	Marta Arderiu	Consorci Administració Oberta de Catalunya
3	Pere Canela	Departament de Cultura
4	Montserrat Garcia-Alsina	Universitat Oberta de Catalunya
5	Francesc Giménez	Associació d'Arxivers i Gestors de Documents de Catalunya
6	Alfred Mauri	Escola Superior d'Arxivística de Catalunya (UAB)
7	Joan Pérez Ventayol	Escola Superior d'Arxivística de Catalunya (UAB)
8	Marina Solé	Facultat de Dret (Universitat de Barcelona)

Antecedents

El govern de la Generalitat de Catalunya, en la reunió d'11 de desembre de 2018, va aprovar el Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya com un projecte transversal i participatiu a desenvolupar els anys 2019 i 2020.

La primera fase del Pla és la realització d'un procés participatiu obert a les administracions públiques, responsables i professionals dels arxius i la gestió documental, institucions privades, empreses i associacions per a realitzar entre tots la diagnosi del Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC).

La Direcció General del Patrimoni Cultural ha convocat nou taules de debat d'experts que parteixen de l'anàlisi de les taules territorialitzades amb anterioritat.

Els objectius de les taules d'experts són:

- **Objectiu 1:** Aprofundir en la diagnosi del Sistema d'Arxius de Catalunya realitzada pel sector professional a les taules territorials (dins de la temàtica de cadascuna de les taules d'experts)
- **Objectiu 2:** Oferir els elements per a l'elaboració del Pla estratègic d'arxius i gestió documental 2021-2025:
  - Debatre i identificar els continguts del futur pla estratègic: prioritats, línies d'actuació, actuacions i instruments.
  - És un criteri rellevant del procés participatiu que les taules d'experts considerin la viabilitat i proposin les actuacions susceptibles d'ésser integrades en el pla estratègic d'arxius i gestió documental 2021-2025.

- o Recomanar les actuacions que siguin necessàries per assolir els objectius de la visió estratègica dels arxius i la gestió documental en l'horitzó 2030.

Si s'escau, proposar els canvis que es considerin indispensables en la normativa actual per poder assolir els objectius acordats.

Resum de la taula d'experts

Es constata que **no existeix un grau específic en arxivística** i que la gran majoria dels alumnes dels màsters i postgraus d'aquest estudi segueixen arribant des de la titulació en història (75% dels alumnes d'ESAGED), biblioteconomia i documentació. Però el que es demana als arxiviers és que treballin en gestió documental digital dins l'administració, raó per la qual hi ha més necessitat d'un perfil tecnològic (informàtic) i jurídic que històric. A partir d'aquesta formació bàsica es pot produir la especialització per atendre altres necessitats que també té l'administració, com la gestió dels arxius històrics i del patrimoni, el procediment administratiu i els aspectes legals. Per tant, calen especialitzacions dins la professió que donin resposta tant als arxius històrics com a la gestió documental i els arxius electrònics.

Ha d'haver **un únic grau** amb tres àrees de competències:

- 1) **Informàtica.** Gestió de documentació electrònica.
- 2) **Explotació de dades:** gestió de la informació; reutilització de les dades; creació de productes de valor afegit (sector en expansió); dades obertes; i Big Data..
- 3) **Clàssica i històrica.** Vessant més cultural i difusió. Perfil de gestor cultural.

D'altra banda, es subratlla que el grau hauria de ser de gestió de la informació i es qüestiona que sigui en arxivística. Precisament la UOC està oferint un Grau de Gestió de la Informació.

Es valora també que, a diferència de fa quinze anys, ara hi ha una oferta adequada i diversificada de formació adreçada tant als arxiviers com als futurs arxiviers, encara que siguin estudis de postgrau. El problema no està en la titulació sinó en la sortida professional. S'ha de destacar que no hi ha incentius per a accedir a aquesta diversitat formativa que existeix perquè no repercuteix en el lloc de treball. No té sentit plantejar aquesta diversitat formativa des de l'acadèmia si després no existeix una carrera professional clara que demandi aquesta formació. Cal **distingir entre la formació acadèmica de base i la formació continuada i adaptar les formacions a les demandes específiques de cada àmbit.**

D'altra banda, es considera que els responsables polítics i dels directius de les diferents administracions no són conscients de la importància dels arxius, no reben cap formació en aquest àmbit i la desconeixen. Tothom dins de l'administració pública hauria de tenir nocions bàsiques de gestió de la informació. Així doncs, la formació en arxivística i gestió documental i de la informació hauria de ser transversal a tota la funció pública. I igualment hi ha un dèficit de coneixement sobre la gestió pública per part dels arxiviers.

Les carreres tecnològiques (informàtica) han d'incloure també formació en gestió documental, de la mateixa manera que la formació en arxivística incorpora molts aspectes tecnològics. En l'actualitat la gestió documental, i sobretot l'electrònica, és una "terra de ningú". Avança qui té expertesa en els dos terrenys.

Es considera que s'hauria de **considerar els arxivers a partir d'un perfil híbrid** de diferents àmbits, que han d'incloure en la seva formació bàsica la gestió de la informació i la gestió documental amb els seus aspectes tecnològic, legal i cultural, ja que són instrumentals per a la seva feina.

També es diu que caldria **deixar de parlar d'arxius i parlar de servei de gestió de documents**. Els arxius ja no són mers receptors finals de la documentació. Potser no parlar d'arxiu sinó de **gestió de processos**; l'arxiu és una part del procés de la documentació dins d'un organisme, empresa o institució. Es produeix un debat sobre la **conveniència de mantenir el nom d'arxiver/arxivística** en les titulacions universitàries i en els cossos professionals públics, atès que per alguns es considera que ja no s'adapta a la realitat de l'exercici professional i a les demandes de les empreses. Les empreses demanen professionals amb les competències de la formació en arxivística amb altres definicions i noms (gestió de processos, *data controller*, Big Data, etc). Altres participants consideren que s'ha de mantenir l'actual denominació perquè segueix identificant la major part dels professionals i per la rica tradició que té al darrere, una tradició històrica que es converteix en un "actiu" molt aprofitable. L'arxiver segueix essent conegut, i aquest no és el cas del gestor documental, que no ho és sempre. Per tant, s'ha d'aprofitar la paraula arxiver l'aliança amb els arxivers i han de continuar existint amb el seu nom històric.

Per aprovar un nou grau cal determinar les necessitats del mercat i el mercat demanar informàtics que sàpiguen gestionar documents on l'arxiu és una part del procés.

Vist des de l'administració, es recorda que la Generalitat té un cos específic d'arxivers. A diferència dels altres cossos, però, **els arxivers de l'administració no disposen d'un grau específic d'accés**. Així doncs, hi ha un buit formatiu important a tot l'Estat Espanyol, ja que **no existeix una formació oficial a nivell de grau**.

Tot i això, l'administració valora l'arxivística per ser una disciplina multidisciplinària. D'una banda, l'administració continuarà gestionant molts metres de paper i el perfil tradicional de l'arxiver serà necessari en el futur. D'altra banda, amb l'administració electrònica ha aparegut un nou perfil, el de **gestor de dades**, perquè a l'administració, totes les dades han de tenir una sèrie de característiques, han de ser traçables i verificables segons el procediment administratiu tradicional perquè és el que té la garantia jurídica. Un del problema que hi ha hagut és que els procediments no han estat dissenyats per especialistes en arxivística. Per tant, **amb l'administració electrònica ha nascut una nova necessitat que exigeix un altre perfil professional vinculat a la gestió documental en els suports digitals**. Sense oblidar els seus orígens, l'arxivística s'ha de dirigir cap a l'administració electrònica.

A l'administració li aniria bé **un grau que doni formació de base als arxivers d'acord amb les necessitats de que té, que coincideixen amb els tres aspectes que s'han parlat anteriorment: informàtica, explotació de dades i clàssica/històrica**. En la formació s'ha de tenir en compte que el paper dels arxivers és pluridisciplinari i cal una base general i després especialitzacions. Per tant, el perfil professional dels arxivers està en desenvolupament com la mateixa administració electrònica perquè la tecnologia avança més ràpid que la necessitat existents i la presa de la normativa, però s'ha de tenir present que l'administració electrònica és el futur.

L'administració electrònica és "una mina d'or" per als arxivers. La conclusió és que el perfil professional dels arxivers està en desenvolupament i que la professió té futur en el sector públic. El Departament de Cultura ha fet un estudi en el que es descriuen vint funcions descrites a les ofertes de treball de la Generalitat, en les que s'observa que 16 pertanyen a perfils tradicionals d'arxiver (rellevància encara del paper i de la gestió documental clàssica) i 4 estan relacionades amb l'administració electrònica. El fet és que les administracions públiques mantenen el cos d'arxivers tot i que les tasques que té encomanades han canviat. Encara es segueix valorant al cos a partir d'un concepte finalista de la vida del document

quan, en la realitat, **el que es necessita són arxiviers experts en la generació del document, disseny de processos i gestió de les dades i la informació.**

S'observa una greu contradicció, atès que les universitats formen per competències però les administracions, que tenen els cossos, demanen títols, i no existeix un grau que aplegui en un únic estudi base les competències que han de tenir els arxiviers en l'actual context de canvi. Això provoca que algunes titulacions que serien competents per a l'exercici professional, com els informàtics, no poden accedir al cos d'arxiviers encara que tinguin un màster en arxivística o relacionat.

Cal deixar la via dels màsters i avançar decididament cap als estudis de grau. Si es desenvolupa un grau d'arxivística, ha de ser integrat i tenir la doble perspectiva de les necessitats dels sectors públic i privat. Seria convenient crear un **grup de treball amb tots els actors implicats per a definir els continguts acadèmics del grau** en la perspectiva de totes les sortides professionals i no únicament a partir les necessitats de l'administració pública. Aquest grup ha de respondre a l'interrogant principal de si la formació respon a les necessitats actuals.

Sobre les sortides professionals en el sector privat, es posa de relleu la falsa creença en ell la gestió electrònica està més avançada que en el públic.

S'hauria de valorar també l'atractiu que tindria l'oferta d'un grau en arxivística per als alumnes de batxillerat i, també, si un grau de gestió de la informació seria variable. Les universitats únicament poden crear nous estudis de grau si un estudi de mercat demostra que respon a una demanda professional real.

El grau permetria ampliar i consolidar els estudis de tercer cicle (doctorat), que es veuen necessaris per ampliar la base teòrica, doctrinal i metodològica de la disciplina.

En qualsevol cas, es fa palès que els ritmes de la universitat són molt lents i que la realitat sempre va per davant.

És fa també una demanda a les administracions perquè tinguin en compte i valorin el Grau en Administració Pública que ofereix la universitat. En la situació actual, en les condicions per accedir als cossos professionals, es deixa fora el perfil que està més pensat per a treballar en el sector públic. Els graduats d'aquest títol reuneixen formació des de la perspectiva jurídica i econòmica, en informació i gestió de dades i en la dimensió política. Aquest grau es considera una base molt sòlida per a una futura especialització en arxivística.

S'insisteix que, independentment de la titulació, **a l'administració li convé un perfil professional obert a la innovació, capacitat creativa i treball cooperatiu (competències transversals).**

Propostes

En el terreny de les propostes, s'insisteix primer en la **necessitat de crear estudis de grau** a partir del diàleg i del consens de tots els actors implicat.

Es recorda també a les administracions que, a banda d'adaptar les formes d'accés professional, és imprescindible també **dotar convenientment els arxius de Catalunya** en quan a personal i **estudiar les competències i funcions que han de tenir i exercir els professionals que s'integrin en els actuals cossos d'arxiviers.**

Es constaten també problemes de **reciclatge professional** i de **relleu generacional** en el conjunt de les administracions. Per això caldria fer un estudi per a planificar les necessitats immediates i les de mig i llarg termini.

Es reclama a la Generalitat **desenvolupar el Decret que desenvolupa el Registre d'Arxius de Catalunya, de l'any 2009, i l'article de la Llei d'Arxius i Documents que preveu un reglament sobre titulacions**. La Generalitat, que sembla que té detectats els àmbits bàsics de les funcions del cos d'arxivers, hauria de convocar la resta d'administracions i després demanar a l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU) per transmetre al món acadèmic les necessitats i exigències de formació a nivell de l'arxivística.

La Generalitat també pot impulsar i demanar a l'AQU i a l'Escola d'Administració Pública de Catalunya recerca aplicada en aquests àmbits.

Cal concretar els mecanismes de la **mobilitat interadministrativa**, una figura legalment recollida que no s'ha desenvolupat per manca d'interès de totes els administracions. Aquest tema està pendent d'una futura llei de la funció pública catalana. La mobilitat implica equiparar les escales i els perfils laborals

Hi ha necessitats dels arxius que van molt més enllà de Cultura i aquests és un dels problemes existents a l'hora de definir el perfil i les funcions dels arxius.

També es demana que la Generalitat unifiqui els seus plans de formació, atès que ara conviuen el pla anual del Departament de Cultura i els plans de l'Escola d'Administració Pública. S'hauria d'avançar cap a un **pla únic de formació interdepartamental**. I també que el Departament de Cultura recuperi les **funcions de capacitació en arxius**, que el sector de biblioteques manté, i que ha deixat perdre. Aquesta demanda és especialment urgent en la formació en gestió documental i arxius electrònics, un àmbit transversal que en l'actualitat no està atribuïda clarament a cap departament.

Es valora també que les administracions incloguin una **formació de reciclatge bàsica i obligatòria** per al seu personal, no computable en les 80 hores que s'han d'oferir i que són voluntàries.

A nivell de conclusió final, es posa de relleu que la demanda actual de formació va cap al vessant tecnològic, arxiu electrònic, gestió de dades i processos.

CRÈDITS:

Document revisat per:

Josep Fernández Trabal,
Coordinador del Pla d'Arxius i

Gestió Documental de Catalunya